

Estils

La indiferència com a camí espiritual

En lloc de fomentar l'apatia o la fugida del món, pot ser un revulsiu per esdevenir més afables i presents

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

Ser un mateix, realitzar-se, tenir un desig profund i encaminar-hi la vida, voler, il·lusionar-se, triar, lluitar per allò que creiem... Immersos en aquest mar de reptes, la indiferència se'ns presenta com l'altre radical, l'espai indesitjable, tabú, fins i tot. Indiferència associada a negativitat, apatia, estúpida. Cap sentit, cap ètica, cap valor. La indiferència, avui, és un dels grans mals a evitar. Però, és possible anar més enllà i veure una indiferència que ens ajudi a entendre'ns i, també, a viure millor? ¿La indiferència és necessàriament un estat cruel, sense cap respecte pel que passa al món o, en el millor dels casos, una fugida? ¿És, a més, una negació de tota diferència i, per tant, una forma passiva del pensament totalitari, que nega diversitats i colors? Si la saviesa no caduca, ens interpel·la a cada moment i ens treu de la zona de confort, fora dels nostres prejudicis i contextos culturals. Les tradicions espirituals del món es poden entendre també com a grans pous de saviesa. Ens suggereixen altres mirades, altres maneres d'estar en el món. Una de les tradicions que han treballat més la noció d'indiferència, despullant-la de l'aspecte negatiu que acostumem a donar-li avui dia, és el budisme zen. A *Filosofia del budisme zen* (Herder) el filòsof Byung-Chul Han s'hi ha apropiat per reflexionar, entre d'altres coses, sobre aquest èmfasi budista per la indiferència, que és indissociable de la centralitat que ocupa el buit en aquesta tradició. És a través del buit que la indiferència recupera un sentit de plenitud, de la mateixa manera que el monocrom mata la diversitat de colors, però gràcies a l'experiència del buit "els colors guanyen en amplitud i profunditat, o en silenci, a la vegada que desapareixen quan s'aferran a si mateixos". Per això, podríem dir que el que és blanc o el buit "és l'estrat profund, o l'invisible espai de respiració dels colors o de les formes". "El buit els submergeix en una espècie d'absència. Però aquesta absència els eleva alhora a una especial presència. De la mateixa manera, el buit impedeix que l'individu s'aferrin a si mateix. Dissol la rigidesa substancial".

Estar presents

Com va dir el mestre zen Yunmen: "El veritable buit no és diferent del que té forma". És aquesta indiferència, que no nega ni afirma i que, per tant, no implica fugida, l'elevada in-

La indiferència és necessàriament un estat cruel, sense cap respecte pel que passa al món? GETTY

diferència a què aspira el zen. I si bé no implica fugida, sí que necessita el moviment, un moviment que no s'escapa de res, però que tampoc va enlloc. Així ho va expressar Matsuo Basho, un dels grans poetes universals, amb el seu caminar erràtic. "Basho camina i, per tant, no aspira a cap lloc. El no habitar cap lloc qüestiona de manera radical el paradigma de la identitat. El cor no es veu animat per cap aspiració a l'immutable", escriu Han, per a qui la noció de no habitar cap lloc concret és una lliçó de vida: "No habitar cap lloc no implica una fugida del món. No es nega l'estada en aquest món. És un habitar sense desitjar, sense un jo tancat amb fermesa. En aquesta modalitat d'existència no es dona l'esquena al món. El buit formula un cert no. Però el camí del budisme zen no acaba en aquest no. Porta de nou al sí, al multiforme món habitat". Aquest sí és la significació profunda de la màxima zen "Tot el present és afirmat amb èmfasi tal com és".

D'aquesta manera, i gràcies a la indiferència que passa a través del buit, el no implica el sí. "El món segueix sent el mateix pel que fa al contingut -explica Han-. Aràbig, en certa manera s'ha fet més lleuger gràcies al buit. Aquest buit converteix l'habitar en caminar. Per tant,

Positiu
El budisme zen despulla la noció d'indiferència de l'aspecte negatiu

Canvis
Gràcies a la indiferència, que passa a través del buit, el no implica el sí

no viure en cap lloc concret no nega la casa i l'habitar. Més aviat obre una dimensió originària de l'habitar. Permet habitar sense aferrar-se a un mateix i a la seva possessió. Obre la casa i li dona un to amable".

Aquesta amabilitat assolida a partir de la indiferència és una altra de les sorpreses que ens trobem quan ens despullem de prejudicis. Amabilitat i afabilitat, obertura i confiança. "La llibertat del despreniment constitueix una singular indiferència. En aquesta indiferència o equanimitat el cor és afable davant de tot el que va i ve", diu Han. En aquest caminar indiferent, Basho va escriure haikus que encara ressonen i que recullen aquesta afabilitat natural: "El cor deixa que tot esdevingui / cap aquí i cap allà, / com el salze".

Apreciar la quotidianitat

Una naturalitat que alhora és quotidianitat, l'espai a què el budisme zen ha donat valor com a aula d'aprenentatge. Al contrari d'altres cosmovisions, com a Occident, on la quotidianitat és presó i rutina i, per tant, l'heroi ha de sortir d'aquest marc per esdevenir ell mateix i "viure", el zen veu en la quotidianitat -cuinar, rentar els plats, dormir, menjar...- la petitesa i senzillesa que acull tot el que cal per a la il·lu-

minació. Una quotidianitat on la persona no necessita protegir cap jo soc, sinó "que es transforma en correspondència amb el curs de les coses, en lloc de voler quedar-se igual". "Una identitat despresa de si mateixa que consta dels reflexos de les coses", com explica Han.

Identitat indiferent perquè està despresa, però igualment mirall on totes les coses es reflecteixen i, alhora, la nodreixen. "El mirall del budisme no és simplement passiu o inert -continua Han-. És més aviat afable. Ser afable no és actiu ni passiu, l'afabilitat no és acció ni passió. L'aspiració tendeix a donar al món el caràcter del jo, a igualar el jo, a determinar el no jo mitjançant el jo. Tot el que no és jo no és cap altra cosa que el material en el qual el jo exerceix la seva força i llibertat. El món ha de fer-se el meu món. L'avoluntat del zen, en canvi, és que el cor dejuni. El mirall està buit de si mateix".

Un altre poeta clàssic, Issa, hova deixar escrit en aquest haiku: "Tot i que no és cap Buda / l'antic pi, allà / tan oblidat de si mateix". El pi, com molts altres arbres, flors i insectes, protagonistes habituals dels haikus, és un d'aquests mestres subtils que el zen observa per extreure'n el gran aprenentatge de com, indiferents al món, podem ser-hi plenament. ■